

Юсип-Якимович Ю. В.,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри словацької філології
Ужгородського національного університету

ФОНОЛОГІЧНІ СИСТЕМИ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРИЧНИХ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ: ДО ПРОБЛЕМИ ГЕНЕТИЧНОЇ ТИПОЛОГІЇ

Анотація. Стаття присвячена становленню фонологічних систем слов'янських мов крізь призму історичних звуків, простежено еволюційний шлях від праїндоевропейської системи до пізньої праслов'янської та до сучасних слов'янських фонологічних систем. Типологічний метод при з'ясуванні фонологічних систем близькоспоріднених мов, що походять з одного джерела, повинен враховувати, окрім синхронічного, і діахронічний підхід.

Ключові слова: близькоспоріднені мови, генетична типологія, історичні закономірності, праслов'янська мова, система голосних, приголосних, відкриті склади, складовий сингармонізм, занепад редукованих, слов'янські фонологічні системи.

Постановка проблеми. Типологічну фонологію, як відомо, заснувала Празька структуральна школа. Зіставне вивчення фонологічних систем на матеріалах багатьох індоевропейських мов опрацював М.С. Трубецької в «Основах фонології» [7]. Зіставну фонологічну типологію розвивали Р. Якобсон, П. Мензеграт, В. Скалічка, А. Мартіне, Г.П. Мельников, Б.А. Успенський, М.І. Лекомцева, О.С. Широков, Т. Мілевський, Г.П. Торсуєв, Ч. Вьоглін, Ч. Хокет.

Аналіз досліджень і публікацій. У сучасному мовознавстві донині дискусійною є проблема типології близькоспоріднених мов.

Дехто з мовознавців зовсім не визнає типології близькоспоріднених мов. Наприклад, І.Ф. Вардуль вважає, що типологія, не маючи конкретного зв'язку з історією, абстрагується від генетичних зв'язків між мовами [2, с. 26].

Частина ж мовознавців таку типологію визнають дуже важливою та необхідною для дослідження близькоспоріднених мов. Зокрема, проблемам типології романських мов присвячені праці Т.О. Репіної [5, с. 17], яка вважає, що близькоспоріднені мови є предметом типології, та Р.А. Будагова [1, с. 135], який наголошує на можливості та необхідності таких досліджень. Показникам фонетичної та фонологічної типології германських мов присвячене дослідження Г.П. Торсуєва [6], слов'янським в плані синхронії – М.І. Лекомцевої [4].

Мета статті. Метою нашого дослідження є: 1) з'ясування історичних закономірностей генетичного споріднення слов'янських мов – визначення межі, від якої мовні системи не можуть вважатися результатом перетворення однієї і тієї ж вихідної системи, а вже є самостійними; 2) здійснення фонологічної класифікації мовних систем слов'янських мов як близькоспоріднених.

Мовна типологія, як відомо, досліджує найзагальніші мовні закономірності і структурні подібності мов, функціональні властивості, а також здійснює пошук мовних універсалій на синхронному зрізі, незалежно від характеру генетичних відношень між мовами. Однак, як зазначає М.І. Лекомцева, «типо-

логічний метод принципово не може декларувати відмову від орієнтації на реконструкцію прасистеми як на основу для зіставлення мов, так само, як не відкидає в принципі генетичного підходу. Він вимагає лише розташування цих реконструйованих моделей у загальний контекст типологічних моделей, що використовуються для зіставлення мов» [4, с. 424].

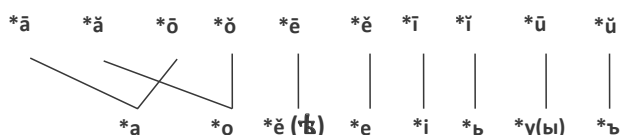
Виклад основного матеріалу. Для з'ясування історичних закономірностей генетичного споріднення слов'янських мов фрагмент генетичної типології становлять дані порівняльно-історичної граматики, завдяки яким можна з'ясувати історичні закономірності і виробити типологічні критерії.

Генетичний підхід дозволяє у фонологічній типології простежити шлях становлення самостійних фонологічних систем слов'янських мов крізь призму історичних закономірностей.

Як відомо, результатом генетичної спорідненості слов'янських мов є *пізня праслов'янська фонологічна система*, яка послужила основою для пізніших фонологічних систем окремих слов'янських мов, які формувалися під дією різних фонетичних процесів, особливо дивергентних. Реконструкція прасистеми – це основа для зіставлення мов, особливо близькоспоріднених.

З точки зору генетичної типології прасистема вокалізму праслов'янської доби знаходилась у такій відповідності до праїндоевропейської:

Праїндоевропейські:

Праслов'янські:

Як відомо, у праслов'янській мові давня індоевропейська квантитаивна кореляція перестала бути ознакою голосних звуків, перетворившись у нове кількісне співвідношення: довгий голосний не мав короткого відповідника тієї ж якості і навпаки; з коротких *ī та *i̯ утворилися надкороткі, редуковані голосні ъ та ъ̯.

До системи голосних належали й дифтонги, які в результаті дії закону відкритого складу перейшли в монофтонги:

– праслов'янський *i̯ походить з дифтонгів *e i̯, *o i̯ та звука *i̯ довгого;

– голосний ъ̯ – звучав як [e^a], походить із дифтонгів:

– ъ̯ < *ě < *ē; ъ̯ < *ě < *a i̯; ъ̯ < *ě < *o i̯;

– голосний y – дифтонгічного походження, походить з *ou, *ā u, *ē u:

– y < *ou < *ā u; y < *ou < *ō u; y < *ou < *(j) *ē u.

Зміна дифтонгічних сполучень голосний + *m, *n привела до утворення носових: *on > *on > *o, *en > *en > *e [8, с. 78].

В індоєвропейських мовах неслов'янських груп, у яких закон відкритого складу не мав місця, давні сполучення голосних з носовим *n* або *m* на кінці складу збереглися, не змінившись в *o*, *e*, наприклад: лит. *rankà, minti, penkì, šventas* (рука, м'ята, п'ять, святий); нім. *Gans, Kind*; лат. *sēmen, sūnt* (сім'я, суть); грецьк. *λέντε*; тадж. *nanč* (п'ять); давньоінд. *pánthāh* (путь). Отже, для реконструкції носових голосних у слов'янських мовах велике значення мають свідчення сучасної польської мови та індоєвропейських мов неслов'янських груп [11, с. 98].

Таким чином, пізня праслов'янська система голосних, яка лягла в основу фонологічних систем сучасних слов'янських мов, була дев'ятичленною.

Схема класифікації голосних

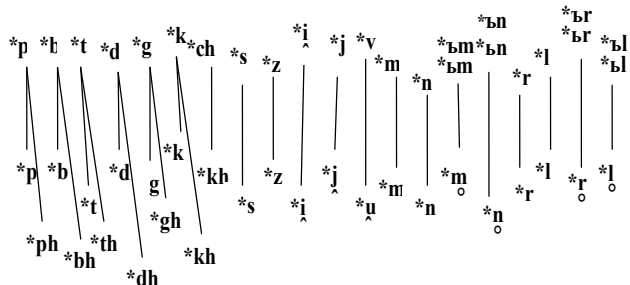
Ступінь утворення	Сфера утворення	
	Передня	Непередня
Високий	i	y, u
Середньо-високий	ě, ь	ъ
Середній	e	o
Низький		a

Голосні [i], [e], [ě], [ь], [a], [y] були не лабіалізовані, а [o], [ъ], [u] – лабіалізовані.

Як зазначав Ю. Шевельов, порівняння успадкованої від праслов'янської мови системи голосних з наслідками її розвитку засвідчує радикальне зменшення її кількості» [9, с. 268]. З 20-и голосних – 14 повноцінних (враховуються і довгі), двох носових голосних та 4-ох дифтонгів – система голосних скоротилась до 9 у результаті історичних процесів втрати часокількості та тону, монофтонгізації дифтонгів та дифтонгоїдів. За О.В. Ісаченком, для праслов'янської була характерна політонія, складовий сингармонізм та закон відкритих складів, і вона належить до радикальних вокалічних мов «з її політонією і багатим вокалізмом (у якому поряд з голосними *u, o, a, e, i* існували ще *ъ і ь і, можливо, ђ, причому питання про носові тут не ставиться)» [3, с. 119].*

Прасистема консонантизму праслов'янської доби знаходилася в такій відповідності до праіндоєвропейської:

Праслов'янський консонантизм:

Праіндоєвропейський консонантизм

У праслов'янській мові на місці праіндоєвропейських непридыхових і придыхових: *p, *ph, *b, *bh, *t, *th, *d, *dh, *g, *gh, *k, *kh, *ch, *kh виникли чисті звуки *p, *b, *t, *d, *g, *k, *ch без придыховості.

Без змін рання праслов'янська мова успадкувала праіндоєвропейські приголосні *p, *, *b, *t, *d, *g, *k, *s (*z) та нескладотворчі сонанти *i (*j), *m, *n, *r, *l. Решта праіндоєвропейських звуків увійшла до праслов'янської

мови з певними змінами: нескладотворчий сонант *u змінився на *v, а придыхові (за винятком *kh) та лабіовелярні, втративши придыховий призвук, злилися з відповідними простими приголосними; придыховий *kh змінився в *ch; праіє. складотворчі *m, *n у балто-слов'янській мовній єдності перетворилися в *um, *im, *un, *in і звідси перейшли в праслов'янську мову у вигляді *ъm, *ъt, *ъn, *ъt; праіє. *r та *l розвинули перед собою в балто-слов'янській мовній єдності *u або *i – у праслов'янській мові закономірно змінилися в *ъr, *ъl, *ъr, *ъl [8, с. 75].

У VI–VIII ст. праслов'янська мова пройшла кризу низку звукозмін, що призвели до виникнення й поширення палаталізованих приголосних.

У доісторичну епоху розвитку фонетичної системи праслов'янської мови відбувся один із найдавніших і найважливіших процесів: вплив *j* на голосні та приголосні залежно від їх позиції. Праслов'янський *j < *i початково міг стояти як після голосних, так і після приголосних.

Постконсонантний *j рано зник у праслов'янській мові шляхом взаємної асиміляції з попереднім приголосним. Це зумовило в праслов'янській системі консонантизму глибокі зміни – появу низки пом'якшених приголосних.

Взаємна асиміляція у сполученнях «приголосний + *j» відбувалася таким чином, що спочатку всі приголосні зазнавали асимілюючого впливу наступного *j шляхом пересування в палатальну зону, наближення в тій чи іншій мірі до артикуляції *j. При асиміляції задньоязикових приголосних місце артикуляції пересувалося вперед, до місця утворення *j, при асиміляції передньоязикових місце артикуляції язика пересувалося назад, теж до місця утворення *j. За такого артикуляційного пересування приголосні ставали м'якими або пом'якшеними. Потім відбувалася асиміляція *j до попереднього пом'якшеного приголосного, і у ранній праслов'янській мові виникли довгі м'які або пом'якшені приголосні. Однак довгі приголосні не були самостійними фонемами і порівняно рано почали втрачати свою довготу, видозмінюючись при цьому у різних напрямках неперехідної або перехідної палаталізації. У результаті розрізняються два типи пом'якшення: 1) неперехідні, 2) перехідні. Перехідні йотації *s, *z, *g, *k, *ch дали майже однакові фонетичні результати у всіх слов'янських мовах [11, с. 64].

«Спільнослов'янська мова принципово відрізняється від усіх історично засвідчених слов'янських мов. Образно кажучи, спільнослов'янська не мала одного спадкоємця; ряд рівноправних нащадків розділили її спадщину між собою», – зазначає О. Ісаченко [3, с. 120].

Спадщину приголосних, успадкованих слов'янськими фонологічними системами з праслов'янської мови, умовно можна представити так:

	p	b	p'	b'	t	d	t'	d'	k	g
							c'	č'	ž'	
(v)		(v')			s	z		s'	z'	x
m						n		n'		
					l			l'		
					r			r' (j)		

[9, с. 268].

«Рівнобіжно зі зменшенням кількості голосних, зазначав Ю. Шевельов, склад приголосних зростає. На місці первинної системи з 15 приголосних наприкінці передісторичної епохи постає система з 31 або 30 приголосних, що мала три новопостаї ряди пом'якшених приголосних, середньопіднебінних та африкат, що навзаєм накладалися між собою» [9, с. 268]. Зростання кількості приголосних стало наслідком палаталізаційних процесів, втратою відкритих складів у зв'язку із занепадом редукованих та втратою складового сингармонізму чи внутріскладової гармонії голосних.

Зміни приголосних **tj*, **dj*, а також груп **st*, **zd*, **sk*, **zg+j* викликали різні рефлекси, що було однією з підстав поділу слов'янських мов на три групи. Рефлексія **dj*, **tj* насправді є першим найвагомим дивергентним процесом у пізній праслов'янській мові. Зміни цих сполук у силу різних обставин дали різні результати та спричинилися до витворення трьох груп слов'янських мов: східно-, західно- та південнослов'янських [12].

Історичними закономірностями становлення фонологічних систем сучасних слов'янських мов можна вважати: першою, коли перестав діяти закон складового сингармонізму; другою – падіння редукованих. Падіння редукованих можна вважати тією межею, коли мовні системи перестали бути результатом перетворення однієї вихідної системи, або ж кінцевим процесом, який спричинив розпад слов'янської прамови та утворення нових фонологічних систем окремих слов'янських мов. Щойно в результаті занепаду редукованих були втрачені відкриті склади, слов'янські мови втратили цю праслов'янську особливість – відкриті склади. Як наслідок, кожна зі слов'янських мов перетворилася в мову, принципово і типологічно відмінну від праслов'янської.

У результаті кожній слов'янській мові властиві деякі риси, успадковані з праслов'янської, однак у жодній зі слов'янських мов не зберігся праслов'янський тип. Праслов'янська мова принципово відрізняється від усіх історично засвідчених слов'янських мов.

Нашим другим завданням є здійснення фонологічної класифікації мовних систем сучасних слов'янських мов як близькоспоріднених.

У результаті всіх процесів, як конвергентних, так і дивергентних, фонологічні системи слов'янських мов на даному етапі нараховують у сукупності 89 фонем, 18 з яких є спільними, а 61 – відмінними. Наведемо дані в таблицях:

Висновки. Отже, типологічний метод при з'ясуванні фонологічних систем близькоспоріднених мов, що походять з одного джерела, повинен враховувати, окрім синхронічного, і діахронічний підхід – генетичну типологію, особливо при з'ясуванні складу фонологічних систем. Еволюційний шлях їх формування пролягає крізь призму історичних закономірностей – палаталізаційних процесів, втрату дії закону складового сингармонізму, падіння редукованих, чи втрату дії закону відкритого складу. Як тільки в результаті занепаду редукованих були втрачені відкриті склади (ця праслов'янська особливість), кожна зі слов'янських мов перетворилася в мову, принципово і типологічно відмінну від праслов'янської.

У подальших дослідженнях розглянемо синхронічний підхід, який дозволить крізь призму фонологічних універсальї дати типологічну характеристику фонологічних систем слов'янських мов. До фонологічних універсальї належить: 1) сам факт наявності у всіх мовах голосних і приголосних фо-

Фонологічні системи слов'янських мов

Східнослов'янських:

Українська мова	р	р'	н	н'	л	л'	м	м'	н	н'	л	л'	р	р'	в	в'	ш	ш'	ж	ж'	ц	ц'	с	с'	з	з'	д	д'	т	т'	м	м'	я	я'	у	у'	і	і'	а	а'
-----------------	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----

Російська мова	р	р'	н	н'	л	л'	м	м'	н	н'	л	л'	р	р'	в	в'	ш	ш'	ж	ж'	ц	ц'	с	с'	з	з'	д	д'	т	т'	м	м'	я	я'	у	у'	і	і'	а	а'
----------------	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----

Білоруська мова	р	р'	н	н'	л	л'	м	м'	н	н'	л	л'	р	р'	в	в'	ш	ш'	ж	ж'	ц	ц'	с	с'	з	з'	д	д'	т	т'	м	м'	я	я'	у	у'	і	і'	а	а'
-----------------	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----

Західнослов'янських:

Чеська мова	р	р'	н	н'	л	л'	м	м'	н	н'	л	л'	р	р'	в	в'	ш	ш'	ж	ж'	ц	ц'	с	с'	з	з'	д	д'	т	т'	м	м'	я	я'	у	у'	і	і'	а	а'
-------------	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----

Польська мова	р	р'	н	н'	л	л'	м	м'	н	н'	л	л'	р	р'	в	в'	ш	ш'	ж	ж'	ц	ц'	с	с'	з	з'	д	д'	т	т'	м	м'	я	я'	у	у'	і	і'	а	а'
---------------	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----

Кашубська	р	р'	н	н'	л	л'	м	м'	н	н'	л	л'	р	р'	в	в'	ш	ш'	ж	ж'	ц	ц'	с	с'	з	з'	д	д'	т	т'	м	м'	я	я'	у	у'	і	і'	а	а'
-----------	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----

Словацька мова	r	n	n'	i	ɾ	m	j	h	t	t'	d	d'	c	ʒ	s	z	p	b	f	v	š	ž	č	ž	k	g	x	e	ē	é	o	ō	ô	i	í	u	ū	ü	a	ä	ä	ä
----------------	---	---	----	---	---	---	---	---	---	----	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Верхньолужицька	r	n	n'	l	w	m	m'	j	h	t	t'	d	d'	c	s	z	p	p'	b	b'	f	f'	š	ž	č	č'	ž	k	x	e	é	o	ó	y	i	u	a
-----------------	---	---	----	---	---	---	----	---	---	---	----	---	----	---	---	---	---	----	---	----	---	----	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Нижньолужицька	r	r'	n	n'	l	ɾ	w	m	m'	j	t	d	c	s	z	p	p'	b	b'	f	f'	š	ž	č	č'	ž	k	g	x	γ	e	ě	o	ó	y	i	u	a
----------------	---	----	---	----	---	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	----	---	----	---	----	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Південнослов'янських:

Болгарська мова	ɾ	ɾ'	n	n'	l	ɾ	m	m'	j	t	t'	d	d'	c	c'	ʒ	s	s'	z	z'	p	p'	b	b'	f	f'	v	v'	š	ž	č	č'	k	k'	g	g'	x	x'	e	o	ь	i	u	a
-----------------	---	----	---	----	---	---	---	----	---	---	----	---	----	---	----	---	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	---	---	----	---	----	---	----	---	----	---	---	---	---	---	---

Македонська мова	ɾ	n	n'	l	ɾ	m	j	t	d	c	ʒ	s	z	p	b	v	š	ž	č	ž	k	k'	g	g'	e	o	i	u	a
------------------	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	----	---	---	---	---	---

Словенська мова	ɾ	n	n'	l	ɾ	m	j	t	d	c	s	z	p	b	f	v	š	ž	č	k	g	x	e	é	x	e	ó	i	u	a
-----------------	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Сербська мова	ɾ	n	n'	l	ɾ	m	j	t	d	c	s	z	p	b	f	v	š	ž	č	č'	ž	ž'	k	g	x	e	o	i	u	a
---------------	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---

Хорватська мова	ɾ	n	n'	l	ɾ	m	j	t	d	c	s	z	p	b	f	v	š	ž	č	č'	ž	ž'	k	g	x	e	o	i	u	a
-----------------	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---

Таблиця спільних фонем слов'янських мов (18)

Спільні фонем	ɾ	n	n'	l	m	j	t	d	s	z	p	b	k	e	o	i	u	a
---------------	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Зведена таблиця усіх фонем слов'янських мов (89)

1. Усіх фонем	ɾ	ɾ'	ř	n	n'	n'	l	ɾ	l	w	φ	m	m'	h	j	t	t'	t'	d	d'	c	c'	ʒ	ʒ'	ʒ	s	s'	s'	z	z'	z'	p	p'	b	b'	f	f'	v	v'	š	š'	ž	ž'
---------------	---	----	---	---	----	----	---	---	---	---	---	---	----	---	---	---	----	----	---	----	---	----	---	----	---	---	----	----	---	----	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----

1. Продовження	ž'	ž	č	č'	č	č'	ž	ž'	ž	ž'	k	k'	g	g'	x	x'	γ	γ'	e	é	é	ě	ě	o	ó	o	ou	φ	φ	ь	u	ü	ü	í	í	í	í	á	ä	ä	á	á
----------------	----	---	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

нем, що має загальний, універсальний характер; 2) універсальний фонологічний закон Р. Якобсона: несумісності політонії голосних та кореляції приголосних за твердістю-м'якістю, дотримуючись при цьому точки зору Р. Якобсона, що виявлення фонологічних універсалій на основі типологічного вивчення дає можливість перевіряти правомірність реконструкцій.

Література:

1. Будагов Р.А. Сходства и несходства между родственными языками: Романский лингвистический материал. 2-е изд. М.: Добросвет. 2000, 2004. 280 с.
2. Вардуть И.Ф. О предмете и задачах типологии / Лингвистические универсалии. М., 1965. С. 47–60.
3. Исаченко О.В. Опыт типологического анализа славянских языков. Новое в лингвистике. Вып. III. М., 1963. С. 106–121.
4. Лекомцева М.И., Сегал Д.М., Судник Т.М., Шур С.М. Опыт построения фонологической типологии близкородственных языков. / Славянское языкознание. Доклады советской делегации. V Международный съезд славистов (София, 1963). М., 1963. С. 423–477.
5. Репина Т.А. Сравнительная типология романских языков. Изд-во С. Петербургского университета, 1996. 279 с.
6. Торсуев Г.П. Разновидности типологии языков и показатели фонетической и фонологической типологии. / Структурно-типологическое описание современных германских языков. М., 1966. С. 277–290.
7. Трубецкой Н.С. Основы фонологии / Пер. с нем. А.А. Холодовича; ред. С.Д. Кацнельсона; послесл. А.А. Реформатского. М., 1960. 372 с.
8. Юсип-Якимович Ю.В. Старослов'янська мова. Модульний курс: навч. посібник / Ю.В. Юсип-Якимович, О.В. Шимко. Київ: Знання, 2009. 280 с.
9. Шевельов Ю. Исторична фонологія української мови. Переклад з англійської. Харків: Акта, 2002. 1054 с.
10. Якобсон Р. Значение лингвистических универсалий для языкознания. Перевод В.В. Шеворошкина. / Звегинцев В.А. История языкознания XIX–XX веков в очерках и извлечениях. М.: Просвещение, 1965. С. 383–395.
11. Timko Đitko O., Jusyp Jakymovič J. Historijska gramatika ukrajinskog jezika, 1. / Izdavač Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu FF–press. 2017. 182 с.
12. Timko Đitko O., Jusyp Jakymovič J. Refleksi *dj, *tj u suvremenim slavenskim jezicima kao prvi divergentni proces kasnog praslavenskog jezika. / Komparativnoslavističke lingvokulturalne teme / Međunarodna znanstvena konferencija u okviru projekta Hrvatske zaklade za znanost. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. C. 63. <http://kompas.ffzg.hr/cgi-sys/suspendedpage.cgi>

Юсип-Якимович Ю. В. Фонологические системы сквозь призму исторических закономерностей: к проблеме генетической типологии

Аннотация. Статья посвящена становлению фонологических систем славянских языков сквозь призму исторических закономерностей, прослежен эволюционный путь от праиндоевропейской системы до системы позднего праславянского языка и до современных славянских фонологических систем. Типологический метод при исследовании фонологических систем близкородственных языков, которые происходят из одного источника, должен учитывать, кроме синхронического, и диахронический подход.

Ключевые слова: близкородственные языки, генетическая типология, исторические закономерности, праславянский язык, система гласных, согласных, открытые слоги, слоговой сингармонизм, падение редуцированных, славянские фонологические системы.

Yusyp-Yakymovych Yu. The phonological systems of slavic languages in the light of historical patterns: the problem of genetic typology

Summary. The article deals with the development of the phonological systems of Slavic languages in the light of the historical sound changes. The way of evolution from the Proto-Indo-European (PIE) system to the late Proto-Slavic and the modern Slavic phonological systems has been traced. Diachronic, as well as synchronic approaches should be considered while applying the typological method in the study of phonological systems of closely-related languages, descendants of a common source.

Key words: closely-related languages, genetic typology, historical patterns, Proto-Slavic language, vowel and consonant systems, open syllables, syllabic synharmony, extra-short sound reduction, Slavic phonological systems.